

Täysistunto

Torstai 21.4.2016 klo 16.00—19.18

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaalilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 16/2016 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 1/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 1/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Ensimmäisen puheenvuoron käyttää perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja edustaja Lapintie.

Keskustelu

17.37 **Annika Lapintie vas** (esittelypuheenvuoro): Rouva puhemies! Hallitus esittää lisättäväksi vaalilakiin säännöksen vaaliviranomaisten velvollisuudesta toimia puolueettomasti ja vaaliviranomaisten esteellisyyden arviointia selkeyttäviä säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi lakia niin, että ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa ei voi olla vaalitoimikunnan jäsenenä tai varajäsenenä, vaalitoimitsijana eikä vaaliavustajana. Perustuslakivaliokunta esittää kahta muutosta tähän hallituksen esitykseen, ensinnäkin 15 §:n 3 momenttiin lisättäväksi säännöksen siitä, ettei ehdokas voi olla vaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä, ja toiseksi 73 §:ään lisättäväksi maininnan, ettei ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa voi olla äänestäjän valitsemana avustajana. Näin ollen äänestäjän itsensä valitsemaa avustajaa koskevat samat rajoitukset kuin vaaliavustajaa.

Miksi erityisesti tämä ensimmäinen muutos? Vaalilautakunnan jäseniin ja varajäseniin ei sovelleta hallintolain esteellisyyttä koskevia säännöksiä tämän hallituksen esityksen mukaan. Ehdokkaan tai ehdokkaan läheisen mahdollisuutta toimia vaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä ei hallitus ehdottanut rajoitettavaksi. Äänestysalueisiin asetetaan lautakunnat, joiden tehtävänä on huolehtia äänestyksen järjestämisestä vaalipäivänä ja alustavasta ääntenlaskennasta. Perustuslakivaliokunta pohti juuri tätä ehdokkaan mahdollista osallistumista vaalilautakuntaan hyvän hallinnon takeisiin kuuluvan puolueettomuusvaatimuksen kannalta. Vaalien toimeenpanossa kysymykset puolueettomuudesta on enimmäkseen ratkaistu muusta hallintotoiminnasta poikkeavasti. Vaalilautakunnan jäsenten ja varajäsenten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa asianomaisessa vaalipiirissä edellisissä eduskuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita puolueita ja edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Käytännössä näiden vaalilautakuntien puolueettomuudesta huolehditaan eri puolueista tai äänestäjäryhmistä valittujen keskinäisellä valvonnalla. Kun otetaan huomioon vaalilautakuntien tehtävien teknisluontoisuus ja lautakuntien

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2016 vp

kokoonpano, on perustuslakivaliokunnan mielestä hyvin epätodennäköistä, että vaalilautakunnan jäsenellä olisi mahdollisuus vaikuttaa vaalin tulokseen. Kuitenkin on sanonta siitä, että niin asiat ovat kuin miltä näyttää, ja vaalimenettelyn tulee vaikuttaa myös ulkopuolisen tarkkailijan näkökulmasta puolueettomalta ja asianmukaiselta. Eli totta kai, miltä vaikuttaa tällaisen objektiivisen puolueettomuuden kannalta se seikka, että vaalilautakunnan jäsenet ovat äänestyspaikoilla välittömässä tekemisessä äänestäjien kanssa, jos siellä sitten ehdokas itse istuu laskemassa ääniä, kun tiedämme, että esimerkiksi mainosten asettaminen äänestyspaikan lähelle ei ole sallittua?

Ehdotetun sääntelyn perusteluissa on viitattu vaalilain säätämistä koskevaan hallituksen esitykseen vuodelta 98, jossa tarvetta ehdokkaan mahdollisuudelle toimia vaalilautakunnan jäsenenä ja varajäsenenä perusteltiin sillä, että vaalilautakuntiin pitäisi saada riittävästi jäseniä ja on muutoin vaikea löytää riittävän taidokasta ja kokenutta henkilöstöä, jos ehdokkaat eivät itse voisi myös olla laskemassa niitä ääniä. Kuitenkin vaalilain säätämisen jälkeen toimitetuissa eduskuntavaaleissa vuonna 99 äänestysalueita oli 3 314 ja vuosi siten toimitetuissa eduskuntavaaleissa äänestysalueita oli 2 142. Eli äänestysalueiden määrä on vähentynyt 1 172 kappaleella, ja käytännössä tämä vähennys merkitsee sitä, että vaalilautakuntiin tarvittavien jäsenten ja varajäsenten yhteenlaskettu määrä koko maassa on tänä mainittuna aikana vähentynyt 9 500 henkilöllä. On totta, että vaalilautakuntien jäsenten rekrytoinnissa on joissakin vaaleissa ollut ongelmia, ja yllättäen erityisesti suuremmissa kaupungeissa. Kuitenkin nämä ajoittain esiintyneet käytännön hankaluudet eivät ole riittävä peruste sellaiselle poikkeamiselle hallintotoiminnan puolueettomuusvaatimuksesta, jota nyt hallituksen esittämä sääntely merkitsisi.

Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta ehdottaa, että vaalilakiin lisätään säännös, että ehdokas ei voi toimia vaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä. Näillä muutoksilla valiokunta esittää hallituksen esitystä hyväksyttäväksi.

17.43 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys on hyvä, ja tämä lisää mielestäni myös vaalien uskottavuutta varsinkin niissä kansalaisten ajatuksissa, kun he tulevat sinne vaalipaikalle ja kohtaavat siellä tämän vaalilautakunnan, joka järjestää siis äänestyspaikoilla nämä vaalit.

Esityksessä ehdotetaan siis lisättäväksi vaalilakiin säännös vaaliviranomaisten velvollisuudesta toimia puolueettomasti ja vaaliviranomaisten esteellisyyden arviointia selkeyttäviä säännöksiä. Ja vaalilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa ei voi olla vaalitoimikunnan jäsenenä tai varajäsenenä, vaalitoimitsijana eikä vaaliavustajana.

Tämä esitys tosiaankin vahvistaa vaalien uskottavuutta ja hyväksyttävyyttä ja sitä kautta uskoa koko poliittiseen järjestelmään. Tässä on kysymys kansalaisten kannalta merkittävästä osallistumisoikeudesta, jonka arvon vaaliminen on yhteiskunnan toiminnan kannalta hyvin tärkeää.

Ja on aivan juuri niin kuin puheenjohtaja Lapintie tuossa mainitsi, on todellakin välillä vaikeaa löytää niitä osallistujia vaalitoimikuntiin, kun ihmisiä etsitään. Täytyy vain kannustaa ihmisiä mukaan toimintaan, että on hyvin mielekästä ja mielenkiintoista toimia myös tällaisissa kuvioissa mukana. Tämä ehdotettu lakimuutos nyt selkeyttää vähän tätä toimintatapaa, eliikkä erittäin hyvä ja kiitos tästä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2016 vp

17.45 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Me olemme eduskunnassa käyneet viime vuosina lukuisia keskusteluja vaaleista, vaalirahoituksesta, jonka avoimuutta on lisätty, vaalikampanjoista ja myös epätyypillisestä talkootyöstä eli siitä, että meillä edelleen on mahdollista tehdä palkallisena talkootyötä toisille ehdokkaille ja jopa puolueille. On puhuttu sähköisestä äänestämisestä ja nettiäänestämisestä. Ja hyvä, että näistä puhutaan, ja hyvä, että uudistuksia myös tehdään.

Jäin itse muutamaa asiaa tässä miettimään. Haluaisin valiokunnan puheenjohtaja Lapintieltä kysyä, minkä takia tee päädyitte ratkaisuun, että ehdokas ei voi olla vaalilautakunnan jäsenenä eikä varajäsenenä mutta sitten ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisarusensa ja vanhempansa ei voi olla vaalitoimikunnan jäsenenä. Miksi tähän toiseen kohtaan eli vaalilautakuntaan tehtiin näin paljon tiukempi raja, eli siellä voisi olla sitten puoliset mukana, lapset taikka muut, jotka eivät ole tämän jälkeen kelpoisia enää vaalitoimikuntaan? Itse kannatan sitä mallia, että ei voisi toimia näissä missään.

Ja sitten tämä äänestäjän valitsema avustaja. En tiedä, miten tämä jatkossa sitten tulee toimimaan. Aika monella avustajana saattaa olla, ikäihmisillä esimerkiksi, oma puoliso, joissain tapauksissa on varmasti ollut omaishoitaja, joka sekin on monessa tapauksessa puoliso, ja nyt heidät rajataan sitten kategorisesti pois. Millä tavalla tämä avustaja jatkossa löytyy? Onko se sitten läpinäkyvämpää, että siellä matkassa kiertää yksi sama henkilö, joka toimii kaikille — kun hän ei satu olemaan puoliso eikä läheinen ihminen — avustajana? Minun mielestäni se sisältää omia riskejään kuitenkin.

Arvoisa puhemies! Aivan loppuun: Toivon, että näitä tekijöitä löytyy jatkossakin vaalien toimihenkilöiksi, ja olisi erittäin tärkeää, että jatkossakin nämä pystyttäisiin hoitamaan niin sanotusti vapaaehtoistyöllä, talkootyöllä. Se on arvokas asia suomalaisessa demokratiassa, että näitä ei hoida virkamiehet. Valitettavasti nytkin meillä on jo niitä tilanteita, että osassa kuntia on päätetty, että kunnanviraston henkilökuntaa nimetään näihin toimielimiin. Ja minun mielestäni silloin yksi aika tärkeä osa tässä demokratiassa voi jollain tavalla kärsiä.

17.47 Annika Lapintie vas (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Siis tästä vaalilautakunnan esteellisyydestä: Hallitushan ei esittänyt siihen mitään rajoitusta, vaan hallituksen esityksen mukaan myös ehdokas olisi itse voinut istua vaalilautakunnassa, niin kuin joissakin tapauksissa on ollutkin. Valiokunta pohti tätä ja pohti myös sitä laajentamista: sitä, onko mahdollista estää myös ehdokkaan puolison, lapsen, muiden läheisten oleminen vaalilautakunnassa. Ja rajasimme sen tähän ehdokkaaseen sen vuoksi, että ensinnäkin saadun selvityksen mukaan se olisi ollut turhan tiukka raja. Jos ajatellaan normaalia vaalia, vaikka kunnallisvaalia, ja vaalilautakunnan teknistä luonnetta, niin eihän tavallinen äänestäjä edes tiedä, onko joku ehdokkaan puoliso siellä laskemassa niitä ääniä — harvat ehdokkaiden puoliset ovat niin tunnettuja. Sen vuoksi vaalilautakunnan erityisluonteen huomioon ottaen emme nähneet tämän pidemmälle menevää rajoitusta perusteltuna. Tätä pohdittiin kyllä pitkästi.

Ja tämä toinen avustaja: Sehän tarkoittaa vain sitä, että itse ehdokas tai ehdokkaan läheinen ei voi olla se avustaja. Kyllä oma puoliso, äänestäjän oma puoliso, toki voi olla.

17.49 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärsin toki sen, että hallitus ei esittänyt lainkaan vaalilautakuntaan rajausta, ja ehkä tuo voi olla ihan kestävä ja perusteltu toteamus, että vaalilautakunnassa ei näin toimita. Itse olen kyllä sitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2016 vp

mieltä, että valtaosassa suomalaisia äänestyspaikkoja ja kuntia aika hyvin ihmiset tunne-
taan ja tiedetään, kenen puoliset siellä missäkin tilanteessa ovat.

Tuo oli hyvä tarkennus. Itse luin sen, että ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa ei voi olla vaaliavustajana eikä äänestäjän valitsemana avustajana. Minä ymmärsin tämän kyllä toisella tavalla, niin että puoliso, lapsi, sisarus tai vanhempi ei voisi silloin toimia myöskään kenenkään vaaliavustajana, mutta tämä oli hyvä tarkennus, ja pahoittelut, että ymmärsin väärin.

17.50 Jani Mäkelä ps (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun esityksessä esitetään lisättäväksi vaalilakiin säännös vaaliviranomaisten velvollisuudesta toimia puolueettomasti, niin ensimmäisenä tekisi mieli saivarrella, että se on erikoista, koska itse ainakin olen elänyt siinä käsityksessä, että vaaliviranomaisen ilmiselvä velvollisuus on toimia puolueettomasti ihan ilman lain säätämistäkin. Siitä on helppo olla samaa mieltä, että ehdokkaan itsensä on sopimatonta toimia vaalilautakunnassa tai muissa mainituissa tehtävissä, mutta sitten jos lähdetään sille tielle, että pidetään mahdollisena puolison tai sukulaisen aiheuttamaa vilppiä ehdokkaan hyväksi, niin eikö samalla pitäisi kieltää myös parhaat ystävät, metsästysseurakaverit, työtoverit ja liikekumppanit? (Ulla Parviainen: Vihamiehet!) — Niin, vihamiehet. — Meneekö tosiasiallinen puolueettomuusraja sukulaisuudessa, vai voiko puolueettomuus vaarantua myös muun siteen perusteella? Mistä lopulta löydetään riittävästi näitä sidonnaisuuksia vailla olevia, erityisesti pienellä paikkakunnalla, kun toimielimet kuitenkin nimetään poliittisten puolueiden toimesta? Tämä ongelmanhan koskee nimenomaan kuntavaaleja, joissa ehdokkaaksi pyritään saamaan mahdollisimman paljon ihmisiä, joilla on laaja lähipiiri. Ei tämä eduskuntavaaleissa mikään ongelma ole.

Arvoisa puhemies! En kuitenkaan lähde esitystä mitenkään vastustamaan, mutta esittäisin kuitenkin kysymyksen, korjataanko tässä nyt joku oleellinen yhteiskuntamme vaaleja kalvanut ongelma vai korjataanko tässä asia, joka ei ole varsinaisesti rikki. Onko tämän suhteen ollut koskaan väärinkäytöksiä Suomessa?

17.51 Päivi Räsänen kd (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeää, että vaalit toimitetaan niin, että luottamus niiden puolueettomuuteen säilyy. Mutta olen kyllä huolestunut siitä, mennäänkö näissä rajauksissa liian pitkälle siinä mielessä, jos ajatellaan vaikkapa pieniä paikkakuntia ja myös pientä puoluetta, joka asettaa ehdokkaita vaaleissa — minulla on sellainen kokemus, että joissakin kunnissa lähes kaikki oman puolueeni toimijat ovat ehdokkaina. Käytännössä silloin on kyllä hyvin vaikea löytää edes niitä muita toimitsijoita, jotka eivät olisi joko ehdokkaita tai heidän lähiomaisiaan, joten näitä rekrytointiongelmia kyllä saattaa tulla. En ole itse kokenut, että näissä olisi tullut koskaan vastaan niitä kysymyksiä, että olisi epäilty epäasiallista vaikuttamista tai puolueellisuutta.

Tuohon asiaan, minkä edustaja Heinonen otti tämän avustajakysymyksen suhteen: Sekin on ongelma ehkä juuri pienissä kunnissa, joissa näitä toimijoita on vähän ja piirit ovat aika pienet. Pidän ongelmallisena sitä, että äänestäjän mahdollisuutta valita avustaja itse rajataan niissäkin tilanteissa, joissa tämä avustaja sattuisi olemaan jotakin sukua ehdokkaalle, koska silloin kun vaikkapa kommunikaatiokykyyn liittyvän sairauden vuoksi avustajaa tarvitaan, niin se omaishoitaja, esimerkiksi puoliso, saattaa olla ainoa, joka ylipäänsä ymmärtää, mitä tuo henkilö haluaa viestittää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2016 vp

17.53 **Mika Niikko ps** (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vaalilain muuttamisessa on kysymys tämän esteellisyysarvioinnin selkeyttämisestä. Tämä oli tässä lähtökohtana, miksi lähdettiin rajaamaan näitä oikeuksia toimia vaalilautakunnissa. Jotenkin vielä yritin ymmärtää sen, että rajaaminen koskenut vain vaalipiirilautakunnan tai kunnan keskusvaalilautakunnan jäseniä, mutta on hyvin vaikea ymmärtää sitä, miksi perustuslakivaliokunta puuttui hallituksen esitykseen siltä osin, että myös vaalilautakuntien jäsenten esteellisyys pitää muuttua. Meillähän ei ole ollut minkään näköistä ongelmaa ymmärtääkseni koskaan näiden henkilöiden luotettavuuden ja luottamuksen kanssa näissä vaalitoimituksissa. Siinä mielessä ihmettelen, kuten edustaja Räsänenkin sanoi, että pienillä paikkakunnilla tulee ongelmaksi se, että ne puolueet, joilla ei ole yksinkertaisesti henkilöitä asettaa niihin tehtäviin, joutuvat niin sanotusti luopumaan käytännössä niistä paikoista ja antamaan ne sitten toiselle puolueelle, jos kerran kaikki ovat tulevaisuudessa jäävejä. Kannatan totta kai luottamuksen lisäämistä ja muuta, mutta, kuten mainitsin, kun ongelmaa ei ole ollut, miksi sellainen ongelma tulee keksiä.

Toinen asia. Kovasti myös ihmettelen sitä, että perustuslakivaliokunnassa ei kiinnitetty huomiota vaalilain muuttamisen yhteydessä muihin tällaisiin esteellisyyssäädöksiin, mikä olisi ollut mahdollista tällä hetkellä myös tehdä. Esimerkiksi kuntavaaleissa nämä ei-läpikäyneet, ei-valitut valtuutetut, saavat kuitenkin hyvin merkittäviä paikkoja, kuten lautakuntien puheenjohtajan paikkoja ja muita merkittäviä tehtäviä, eikä heidän esimerkiksi vaalirahoitusta tarvitse millään tavalla julkaista.

Siinä mielessä tämä koko prosessi olisi pitänyt viedä pidemmälle ja lähteä oikeasti hakemaan sitä avoimuutta sellaisilta alueilta, joilla se tarve olisi ollut suuri, eikä näperrellä tällaisten pienten, voisin sanoa, mitättömien asioiden parissa.

17.55 **Ulla Parviainen kesk** (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vaalilain mukaan ennakköäenestyspaikalla tai vaalipäivän äänestyspaikalla ei saa yrittää vaikuttaa äänestäjän vaalivapauteen. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että siellä ei saa olla näkyvissä vaalimainoksia. Nykyisen lain mukaan kuitenkin ehdokas on voinut toimia siellä vaalilautakunnassa, olla siis läsnä ja esillä koko päivän äänestyspaikalla. Eihän tätä itse asiassa voi mainokseen verrata, mutta ehdokkaitten välillä ei ole kyllä tässä ollut yhdenvertaisuutta. (Timo Heinonen: Riippuu ehdokkaasta!)

Nyt käsittelyssä olevan ehdotuksen mukaan ehdokas itse ei voisi toimia vaalilautakunnassa, ja tämä mielestäni on kyllä hyvä esitys ja tuo yhdenvertaisuutta ehdokkaiden kesken ja ennen kaikkea puolueettomuutta ja uskottavuutta tähän vaalitoimitukseen.

17.56 **Leena Meri ps** (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä joku kyseli sen perään, miksi tämä on yleensä tullut, oliko edustaja — en muista, oli nyt, kuka oli. Täällä hallituksen esityksessä todetaan, että tämä on tullut esille kunnallisvaalien 2012 jälkeen ja liittyy korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun, jossa on todettu, että vaalilautakunnan jäsenten ja varajäsenten esteellisyys on ollut tulkinnanvarainen ja oikeuskansleri on esittänyt oikeusministeriölle asian tutkittavaksi. Tässäkin on niitä syitä, miksi tätä asiaa on lähdetty eteenpäin viemään.

Perustuslakivaliokunnassa oli kuultavana asiantuntijoita. Tässä on tämä 9 a §, että vaaliviranomaisen on tehtävässään toimittava puolueettomasti. Edustaja Lapintie saa korjata minua, jos muistan väärin, mutta oliko professori Hidén, joka totesi, että tämä on vain hurskas toivomus, että se ei kuitenkaan johda mihinkään ja se tuntuu semmoiselta korulauseel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2016 vp

ta. Kyllä itse pidin tärkeänä sitä, että ehdokas itse ei ole näkyvillä. Kyllä se kuitenkin on niin, että esteettömyys on myös sitä, miltä se näyttää. Tämmöinen korulause, että ollaan puolueettomia, no, se on kaunista, mutta se ei kuitenkaan riitä sitä turvaamaan.

Siellä keskusteltiin hyvin paljon siitä, mitä täällä joku edustaja toi esille, että tämä lähisukulaisuus ei välttämättä ole pelkkä esteellisyysongelma. Saattaa olla esimerkiksi näinkin, että joku vaalipäällikkö, mikä siinä on, onkin erittäin hyvä ystävä ja muuta tai on muut taloudelliset kytkökset. Me emme varmaan koskaan pääse sellaiseen tilanteeseen, että kaikki olisivat niin sanotusti esteettömiä. Sitten tuli vielä esille sekin, että ihmiset ovat siellä vähän vahtimassa, puolueet, toinen toisiaan, suhtautuvat pikkuisen siihen neuroottisesti, että sekin vähän sitä turvaa.

On ihan hyvä kysymys, että miten laaja tämän pitää olla, mutta olen itse tämän esityksen kannalla, koska tämän olen perustuslakivaliokunnassa ollut hyväksymässä.

17.58 Annika Lapintie vas (varsinainen puheenvuoro): Edustajat Räsänen ja Niikko ja joku muukin kyselivät näitä taustoja. Hallituksen esitys, se on tietenkin annettuna hallituksen esityksenä pohjalla, ja sitä on sitten käsitelty. Olen itse ihan samaa mieltä, että on myös tarvetta selvittää esimerkiksi vaalirahoitusta, ja sieltä tulee varmasti suurempia jääviyso ngelmia, mutta se nyt ei ole tässä meidän pöydällämme käsittelyssä.

Miksi sitten yleensä näihin esteellisyyksiin on puututtu? Tässä perustuslakivaliokunnan jäsenet, edustajat Meri ja Parviainen kävivätkin sitä jo läpi. Kyllä käsitys julkisen toiminnan esteellisyydestä on muuttunut ja kiristynyt siitä vuodesta 98, kun tämä vaalilaki säädettiin, ja siinä on varmaan yksi perustelu.

Tätä, mitä edustaja Räsänen toi esille pienempien paikkakuntien ja pienempien puolueiden ongelmasta, pohdittiin paljon. Juuri siksi saimme lisäselvitystä siitä, niin kuin tuossa esittelypuheenvuorossa sanoin, eli vuoden 99 ja 2015 eduskuntavaalien välillä on vaalipiirejä yhdistämällä ja äänestyspaikkojen lukumäärää vähentämällä vähennetty tarvetta näihin vaalitoimitsijoihin 9 500 henkilöllä, ja se on kyllä merkittävä. Itse asiassa niitä ongelmia, löytyykö vaalitoimitsijoita, yllättäen pienemmillä paikkakunnilla tällaisia ongelmia ei ole esiintynyt, vaan ne ovat esiintyneet esimerkiksi Helsingin vaalipiirissä, mikä oli yllättävä tieto. Kaiken tämän ynnättyämme päädyimme siihen, että myös vaalilautakunnassa on syytä jäävätä itse ehdokas. Se raja us vedettiin siihen ehdokkaaseen juuri näistä syistä, jotta saada an riittävästi myös niitä vaalitoimitsijoita. Vaalilautakunnan teknisen luonteen vuoksi katsoimme, että se on sopiva raja us siihen.

18.01 Sami Savio ps (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaalitoimitus ja sen rehellisyys ja oikeellisuus ovat demokratian kulmakiviä. Vaalilautakunnan tehtävänä on huolehtia äänestyksen järjestämisestä vaalipäivänä sekä alustavasta ääntenlaskennasta. Keskusvaalilautakuntahan tarkistaa sitten lopullisen tuloksen. Meidän vaalijärjestelmämme on jo vuosikymmenien ajan ollut kansainvälisestikin vertailuna erittäin hyvin hoidettu, eikä se ole juurikaan herättänyt epäilyksiä epärehellisestä toiminnasta aivan muutamia harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta. Vaalilautakuntiin nimetään jäseniksi ja varajäseniksi edustajia puoluekentän eri laidoilta, mikä tekee vaalituloksen manipuloinnin erittäin epätodennäköiseksi.

Tästä edellä esittämästäni huolimatta on kuitenkin syytä todeta, että vaikka varsinainen vaalivilppi on kyetty sulkemaan pois käytännössä kokonaan, niin äänestyspäätöksen teossa on kuitenkin saattanut toisinaan olla pientä psykologista vaikutusta sillä, että ehdokas tai

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2016 vp

ehdokkaista on ollut mukana vaalihuoneistossa tapahtuvassa äänestystilanteessa. Kuten täällä on jo todettu, niin voidaan ajatella, että tämä on toiminut pienenä viime hetken mainoksena ehdokkaalle, mikä on sinänsä pienessä ristiriidassa muun muassa vaalimainosten sijoittelun tiukan sääntelyn kanssa, kuten edustaja Parviainen äsken totesi. Kyse on tietysti myös siitä, että asian tulee myös näyttää puolueettomasti hoidetulta.

Ja kuten tässä perustuslakivaliokunnan mietinnössä todetaan, niin aiemmin esitetyt perustelut vaalitoimitsijoiden vähäisyydestä ovat menettäneet käytännössä merkitystään. Itse asiassa pidän parempana sitä, että vaalilautakuntiin osallistuisi jatkossa yhä enemmän puoluepoliittisesti sitoutumattomia henkilöitä.

18.03 Jani Mäkelä ps (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä tulikin jo muutamassa puheenvuorossa esille tämän muutostarpeen tai oletetun muutostarpeen tausta eli korkeimman hallinto-oikeuden päätökset ja korkeiden oikeusviranomaisten kannanotot. He kuitenkin pohtivat tätä asiaa varsin teoreettisesti, eikä heidän tarvitse sinänsä hirveästi miettiä linjauksensa käytännön vaikutuksia eli esimerkiksi sitä, että pieneenkin kunnanvaltuustoon lista ehdokkaista voi olla per puolue 50 ehdokkaan mittainen. Heidän kaikki lähipiirinsä olisivat nyt sitten kelvottomia toimimaan vaalilautakunnissa. Mihin se johtaa: saadaanko ne vaalilautakunnat muodostettua? Itse pelkään tätä vaikutusta.

Sitten tietenkin, jos halutaan koko lautakuntien valinta pois poliittisilta puolueilta, se on oma keskustelunsa. Mutta halutaanko sitä, koska kuitenkin sitten poliittisilla puolueilla on intressi valvoa myös toistensa rehellisyyttä vaalitoimituksessa.

18.04 Päivi Räsänen kd (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toivon, että valiokunnan puheenjohtaja vielä kommentoisi tuota pykälää 73: oliko todella välttämätöntä tehdä tämä raja, että äänestäjän itsensä valitsemaa avustajaa rajattaisiin tällä tavalla? Tämä nimittäin voi tosiasiallisesti peräti rajata äänioikeuden joltakin sairaalta ihmiseltä, jonka kommunikaatiota vain esimerkiksi omaishoitajana toimiva puoliso ymmärtää, jos, vaikkapa pienellä paikkakunnalla, kunnallisvaaliehdokas sattuu olemaan sitten tälle omaishoitajana toimivalle puolisolle sukua.

18.05 Annika Lapintie vas: Rouva puhemies! Tätä 73 §:n lisäystä pidettiin tarpeellisena nimenomaan asiantuntijoiden kommentista esille tulleina huomautuksina ja sen vuoksi haluttiin rinnastaa se myös tähän vaaliavustajaan, eli kyllä tätä harkittiin. Ja ymmärsin ehkä väärin tuossa alussa edustaja Heinosen. Varmasti ymmärsitte itse oikein, ja ehkä vedin vähän mutkat suoriksi. Eli jos on sellainen tilanne, että se itse valittu avustaja on jonkun ehdokkaan puoliso, niin totta kai silloin tämä pykälä sen estää, siinä mielessä kyllä.

Tämä nyt on se lopputulos, mihin valiokunta sitten näissä punninnoissa päätyi, ja kyllä meidän saamamme tiedon mukaan näitä toimitsijoita on sitten ollut tarpeeksi.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 16/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.